

ATTRAKTIV TIMMERHUSUTBILDNING

Efterfrågan på timmerhus har ökat de senaste tio åren, men många företag har idag problem med att rekrytera arbetskraft. Samtidigt är medelåldern hos arbetskraften hög och antalet elever på gymnasieskolans industriprogram, med inriktning mot trä, minskar. För att kunna trygga framtida produktion och klara av rekryteringsbehovet, planerades en specifik utbildning i timmerhustillverkning. Trots att det bara var några månader från beslut till utbildningsstart, kunde tolv elever i september 2001 börja på den riksrekryterande påbyggnadsutbildningen i Rättvik. ”att...-projektet” har tagit reda på hur dessa elever såg på utbildningen och sitt blivande arbete samt hur arbetsmiljön vid timring inomhus kan utvecklas.

Inom ”att...projektet” har vi haft möjlighet att följa eleverna under timmerhusutbildningens första år. Timmerhustillverkningens attraktivitet har belysts och en utvecklingsprocess för att öka attraktiviteten vid tillverkning inomhus har påbörjats.

Utbildningen i timmerhustillverkning startades för att säkerställa framtida rekrytering till timmerhusbranschen. Dessutom sänks den höga medelåldern inom branschen när första årskullens elever, med en medelålder på knappt 30 år, kommer ut på arbetsmarknaden. Dessa elva nya timmermän ser fram emot ett arbete de har kvalifikationer för och där de får tänka och agera självständigt.

Trots liten erfarenhet av timmerhusbygge var eleverna attraherade av de manuella inslagen i timmerhustillverkningen. Det som lockade var att arbetet innebar en blandning av hantverk, skapande, fysisk aktivitet, utomhusarbete och

Knut under tillverkning.

utmaning. För att timringsarbetet skall motsvara elevernas förväntningar på ett idealt arbete behöver den fysiska miljön emellertid bli bättre. Under utbildningen har olika utvecklingsområden i arbetet identifierats och analyserats. Detta

har skett i samverkan mellan elever, lärare och ”att...-projektet”. De områden som riskerar försämrast mest vid förflyttning av tillverkningen inomhus är exponeringen för buller och trädamm.

Behov av yngre arbetskraft

Timmerhusutbildningen startade för att tillverkande företag överlag hade problem att rekrytera ny personal och yrkeskåren började bli till åren. Inom timmerhusbranschen hade man uppmärksammat problemet med den höga medelåldern hos arbetskraften och insåg behovet av en utbildning för att klara rekryteringen i framtiden. Efter att man fått klartecken från Skolverket att anordna utbildningen i april 2001, blev det bråttom att få fram ett beslut i barn- och utbildningsnämnden, att ordna annonsering, starta schemaplaneringen samt att finna lämpliga och kompetenta lärare för att utbildningen skulle kunna starta i september samma år.

En framtid som timmerman

Med tanke på de stora problem tillverkande företag har att rekrytera arbetskraft är det intressant att titta närmare på de elever som började utbildningen. Vad var det som fick dem att vilja utbilda sig till timmermän och sätta sig på skolbänken? Det visade sig att det redan från början fanns en vilja och en förhoppning om att efter utbild-

Ett yrke med gamla anor.

ningen kunna försörja sig som timmerman. De flesta ville ha en anställning, medan några kunde tänka sig att starta eget i framtiden. Eleverna valde att under ett år avstå från lönearbete för att satsa på en timringsutbildning, trots att de flesta hade liten erfarenhet av yrket. Många hade tidigare besökt timmerhustillverkning men knappt hälften hade egna erfarenheter av arbetet. Dessa erfarenheter bestod ofta av timringskurser kortare än en vecka. En av eleverna hade aldrig tidigare varit i kontakt med timmerhustillverkning.

Timring – ett attraktivt hantverk

Eleverna trodde i början av utbildningen att deras blivande arbete till stora delar skulle överträffa deras förväntningar på ett idealt arbete. De fick svara på 40 påståenden om vad de ansåg viktigt i ett idealt arbete och 40 om vad de trodde att de skulle få ut av ett timringsarbete. Det viktigaste i ett idealt arbete var ”Att ha en rättvis och förstående chef”. Samma påstående som såväl elever i nionde klass, arbetare vid verkstadsföretag och anställda inom timmerhustillverkning ansåg viktigast i en annan studie. Intresset för timring som hantverk var viktigt för timmerhusbyggandets attraktivitet, men också att det är ett arbete som innehåller fysisk aktivitet, ger möjlighet att vara ute, variation i arbetet samt utmaningar och skapande, då man både får konstruera och arbeta manuellt. Att få jobba med trä som är ett levande material var attraktivt för några, medan andra framhöll möjligheten att jobba utomhus och styra sitt eget arbete.

Fysiska miljön behöver förbättras

Åsikten att timmermansyrket är attraktivt behöll eleverna till slutet av utbildningen. Framförallt ansåg

Kursdeltagare på timmerhusutbildningen

Att bygga hus, inomhus.

de att de som timmermän skulle få tänka och agera självständigt samt att de skulle klara av arbetet bra. Tron att de kommer klara arbetet bra kan ses som ett fint betyg till utbildningen. Även om de ansåg att det mesta inom timringsarbete var positivt, fanns det en del mindre positiva åsikter. Det är främst beträffande den fysiska arbetsmiljön som förbättringar behöver göras. Den fysiska arbetsmiljön stod överst även på niondeklassarnas prioriteringslista över vad som behöver göras för att göra tillverkningsarbete attraktivare. Om eleverna på timmerhusutbildningen fick välja, skulle de helst jobba med timring både inomhus och utomhus. Ute vid tjanlig väderlek, men inne vid kyla och nederbörd.

Arbetsutveckling – en del i utbildningen

Även det mesta av det praktiska timringsarbetet i utbildningen har bedrivits inomhus. Detta var en medveten strategi för att kunna locka yngre elever till timmermansyrket. Eftersom det är relativt nytt med timring inomhus finns det utvecklingsmöjligheter. Tillsammans med elever och lärare har ”att...-projektet” uppmärksammat olika områden som kan behöva utvecklas. Med hjälp av buller-, trädamm-, belysnings- och vibrationsmätningar samt videofilmningar och arbetsmiljöinventeringar, har en grund lagts för diskussioner om en förbättrad arbetsmiljö.

Inomhus på gott och ont

Många företagare vill, liksom elever och anställda, ha möjlighet att flytta tillverkningsinomhus. Det finns dock både fördelar och nackdelar med detta. Som främsta fördelar kan man se möjligheter att rekrytera yngre arbetskraft, få en kontinuerlig produktion oberoende av väderlek, åstadkomma en kvalitetssäkring av produktionen och se till att anställda slipper påverkas negativt av det växlande klimatet. Påverkan på människan blir dock delvis annorlunda vid tillverkning inomhus jämfört med utomhus. Även om en del av utomhusarbetets nackdelar minskas, kvarstår vissa och andra förändras. För att inomhusarbetet

ska bli attraktivt måste förekommande nackdelar åtgärdas och detta arbete har också påbörjats. Områden som i samverkan med elever på utbildningen och andra aktörer inom timmerhusbranschen uppmärksammats är trädamm, buller, mögel, belysning, utrymme, förvaring av timmer, temperatur, vibrationer, tunga lyft och olycksfallsrisker. Dessa områden med förbättringsförslag som framkommit visas i tabellen till höger.

Sammanfattningsvis

Avslutningsvis kan konstateras att det finns yngre som är intresserade av timringsarbete och de attraheras främst av det traditionella hantverket, men man är trots detta positiv till att arbetsmetoderna utvecklas. Om den yngre arbetskraftens ideal ska uppfyllas behöver den fysiska arbetsmiljön bli bättre. De flesta vill kunna jobba inomhus i kombination med utomhusarbete. Vid inomhusarbete är det framförallt exponeringen av trädamm och buller som behöver minskas.

Utvecklingsområden med förbättringsförslag som uppmärksammats vid timmerhustillverkning inomhus. Flertalet av utvecklingsområdena förekommer även vid utomhustillverkning, men med andra förutsättningar för lösningar.

Utvecklingsområde	Tänkbara lösningar
Trädamm	Utsug. Uppsamling. Val av arbetsmetod.
Buller	Dämpande material i golv, väggar och tak. Bullerdämpande plattor. Val av arbetsredskap.
Mögel	Torr virke. Torr lokal.
Belysning	Lämplig och tillräckligt antal armaturer.
Utrymme	Lämpliga lokaler, takhöjden är viktig.
Förflyttning av timmer	Lämplig placering av lager. Planering av arbetet.
Ojämn temperatur	Planering av intag av timmer. Luftsluss vid port.
Handhållna vibrationer	Val av arbetsredskap. Val av arbetsmetoder.
Tunga lyft	Traverser. Lyftdon.
Olycksfallsrisker	Bra byggnadsställningar. Välstädat. Utbildning på arbetsredskap. Skyddsutrustning.

Faktaruta utbildning

”Tillverkning av Timmerhus”, en 40 veckors påbyggnadsutbildning på gymnasienivå, med riksintag. 12 utbildningsplatser per år.

Första kursen startade september 2001.

Arrangeras av Stiernhööksgymnasiet i Rättvik i samarbete med Föreningen Svenska Timmerhus och Rättviks kommun.

För information om utbildningen kontakta:

Biträdande rektor Bengt Asp,
0248- 702 39, bengt.asp@edu.rattvik.se

Studie- och yrkesvägledare Christina Gustafsson,
0248- 702 78, christina.gustavsson@edu.rattvik.se

Timringslärare Hans Eriksson,
0248- 563 72, hans.eriksson@edu.rattvik.se

För mer information om innehållet kontakta:

Ann Hedlund, Högskolan Dalarna
023- 77 86 02, ahd@du.se

Faktaruta att...projektet

Resursplattformen **att...** skall inspirera, koordinera, stödja och genomföra insatser som på kort och lång sikt bidrar till att göra tillverkningsföretagen i Dalarna attraktiva och minskar deras rekryteringsproblem för att säkra en långsiktig tillväxt. Visionen är att Dalarna och dess företag ska bli nationellt och internationellt uppmärksammade för en medveten utveckling för ett attraktivt arbetsliv i en attraktiv livsmiljö. **I att...** -plattformen ingår ett femtontal personer från bl.a. Högskolan Dalarna, Arbetslivsinstitutet och IUC Dalarna AB. **att...** finansieras av EU Mål 1 och 2, Arbetslivsinstitutet, Länsstyrelsen, Länsarbetsnämnden, Högskolan Dalarna samt medverkande företag och organisationer.

Högskolan Dalarna • 781 88 Borlänge • tel 023/77 86 68 • fax 023/77 86 01 • www.du.se/att • infoatt@du.se

Hans Lundkvist
projektledare
hans@stegvis.com
023-77 86 63
070-554 92 68

Bengt Pontén
Högskolan Dalarna
bpo@du.se
023/77 86 62
070/374 47 63